

Slutevaluering af Verdensbiblioteket.

Forprojekt til et medborgercenter i Esbjerg Øst.

Indledning:

Projektleder på Verdensbiblioteket Camilla Sejerøe har pr. 1.6.2012 søgt nye udfordringer som IT- og projektkoordinator ved Faaborg- Midtfyn Biblioteker. Denne slutevaluering er derfor skrevet af afdelingschef ved Sædding Bibliotek Poul Høst Pedersen. Jeg har naturligt nok ikke Camillas helt aktuelle lokale indsigt i projektet, men har dog fulgt projektet tæt under hele forløbet. Og jeg har med udgangspunkt i Kristian Delicas. "Udkast til selv- og slutevalueringsmanual forsøgt sammenfatte og give et billede af projektet før, under og efter. Altså, hvor vi kom fra før projektet, hvordan projektet udviklede sig og hvor vi befinder os lige nu.

Bibliotekspolitik i Esbjerg 2009-2013:

De første ideer til Verdensbiblioteket, medborgercenter i Esbjerg Øst opstod i foråret 2010 som en udløber af Esbjerg Kommunes Bibliotekers (EKB) bibliotekspolitik 2009-2013. I bibliotekspolitikken argumenteres for en styrkelse af bibliotekstilbuddet ved at etablere et antal lokalbiblioteker med lang åbningstid, højt kvalificeret bemanning og et bredt udbud af materialer og aktiviteter for alle aldersgrupper. Strukturen vægter kvalitet frem for kvantitet med den konsekvens at mængden af ressourcer anvendt på de helt små enheder minimeres. I Esbjerg by skulle den nye struktur omfatte 3 sidestillede de tre områder: Esbjerg Midtby, Esbjerg Vest og Esbjerg Øst.

Og i den sammenhæng stod klart, at en omfordeling af ressourcer indenfor EKB skulle finde sted, hvilket blev muligt ved nedlæggelse af tre mindre byfillaler etableret i 1994 og indsættelse af bogbus, primært betjent fra Esbjerg midtby (hovedbiblioteket). Samtidig var det oplagt, at biblioteksfunktionen i Esbjerg Øst, der havde behov for det største løft, skulle indgå i en medborgercentersammenhæng.

Projektansøgning:

Midler til forprojektet, til medborgercentret, tidligt benævnt "Verdensbiblioteket" blev søgt hos Styrelsen for Bibliotek og Medier i oktober 2010 i samarbejde med det boligsociale bydelsprojekt 3i1.

I projektansøgningen står bl.a.:

"Med udgangspunkt i det nuværende Kvaglund Bibliotek etableres Verdensbiblioteket centralt i bydelen. Projektmodningens mål er at udvide det nuværende netværk til hele den østlige bydel; partnerskaber med andre Institutioner, relationer til foreninger og aktører, inddragelse af borgerne og skabe en ny fortælling om biblioteket. Visionen er at styrke bydelen gennem opbygning af social kapital hos brugerne, kompetenceudvikling gennem formel og uformel læring." "Strategien er at etablere et 'Verdensbibliotek' kendetegnet ved rummelighed, inklusion og integration. Verdensbiblioteket som medborgercenter skal være et 'både- og' dvs. et center, der rummer såvel udsatte som ressourcestærke grupper.

Tilsagn om projektmønstersupport på i alt 215.000,- blev givet 31.1.2011.

Projektstart:

Projektperioden blev fastsat til 31.1.2011 til 31.1.2012.

I februar 2011 ansattes bibliotekar Camilla Sejerøe som områdeleder på Kvaglund Bibliotek og projektleder på Verdensbiblioteket, hvorpå en mere detaljeret projektplan bl.a. indeholdende følgende ideer og formål blev udarbejdet:

"Verdensbiblioteket er et bibliotek, der med sin rummelighed er for alle Verdensborgere i Esbjerg. Det er et medborgerhus med vægt på biblioteksdelen; bibliotek er her forstået som det rum, der skaber relationer og samtaler, dvs. at der er "Fokus på samarbejdet med og inddragelsen af borgeren i drift og udvikling af biblioteket i et kompleks af forskellige relationer".

Verdensbiblioteket er tænkt som et sted, der rummer alle typer af aktive medborgere, der her kan få et rum til mange forskellige aktiviteter, både nogle, der sættes i gang af personalet, nogle, der opstår spontant og nogle, der arrangeres mere struktureret af medborgerne.

Verdensbiblioteket er dels et fysisk sted og dels et tankesæt: her ændres den traditionelle bibliotekstanke, der ofte har fokus på materialerne, til et bibliotek, der har fokus på relationer og den aktive medborger. Der er ikke tale om et integrationsbibliotek, men om et medborgerhus, der inkluderer og accepterer de forskelle, Esbjergs verdensborgere har. En del af tankerne stammer fra det engelske koncept "Idea Stores"

Esbjerg kommunes biblioteker (EKB) har gennem en årrække haft et bibliotek beliggende i Kvaglund, et belastet boligområde i Esbjergs Østlige del. Kvaglund bibliotek har udviklet sig til at være et egentligt integrationsbibliotek, med mange unge besøgende, forholdsvis mange projekter og et stadig faldende udlån. Kvaglund bibliotek har mange besøgende med anden etnisk baggrund, og knapt så mange af etnisk dansk oprindelse. Området er præget af boligblokke, men også af mange parcelhuse og mange uddannelsesinstitutioner. Der er med andre ord fokus på en bestemt målgruppe (beboere fra blokkende med anden etnisk baggrund, primært unge), og manglende fokus på andre brugergrupper (ældre beboere, unge under uddannelse, børnefamilier, og mange andre).

EKBs ønsker med Verdensbiblioteket at sætte fokus på verdensborgernes kompetencer. Formålet er at skabe et bibliotekstilbud, der i højere grad er for alle og bygger på tanken om inklusion frem for integration.

Der skal fysisk indrettes et nyt bibliotek, hvor i disse tanker er indtænkt. Det betyder, at selve rummet indrettes anderledes end det klassiske biblioteksrum. Det kendetegnes ved få omhyggeligt udvalgte materialer, og meget plads til aktiviteter i forskellige typer af rum. Det kendetegnes desuden ved forholdsvis meget personale, der alle er i stand til at igangsætte aktiviteter og projekter af meget forskellig karakter, ligesom de trives i en omskiftelig hverdag, hvor deres kompetencer hele tiden er i spil.

Verdensbiblioteket skal opbygges for at møde en ny type borgere med en ny type bibliotek, og for at imødekomme et behov for forandring i det nuværende bibliotekstilbud i Esbjerg Øst.

Esbjerg kommunes borgere skal opleve et bibliotekstilbud, der opfylder deres behov, er idéskabende og udviklende, og brugbart i deres hverdag. De skal opleve at biblioteket bidrager med noget væsentligt, også noget, der ligger ud over levering af diverse materialer.

Verdensbiblioteket skal være et bibliotek og et medborgerhus. Biblioteket rummer medborgerdelen via et stort netværk og mange samarbejdspartnere.

Projektet har desuden en række delformål:

Opdyrke netværk i området, skabe forståelse mellem forskellige typer af borgere, bidrage med nye typer af projekter, virke som inspiration for andre, understøtte læring i lokalområdet, understøtte "Den digitale borger", understøtte Esbjerg kommunes integrationspolitik og sekundært at styrke EKBs position, og fremme kompetencer i personalet."

Ressourcetilførsel, øget åbningstid og "godt i gang":

Biblioteket fik fra 2011 tilført flere personaletimer (2 faste bibliotekarere mere) og 1. april 2011 blev åbningstiden udvidet fra 20 til 29 timer om ugen.

Resultatet af opprioritering med ny faglig leder, mere personale, øget åbningstid og arbejdet indenfor kredsen medborgercentre afspejledes tydeligt allerede i første afrapportering (december 2011):

"Det nuværende bibliotek i Kvaglund har arbejdet både på de eksterne og interne linjer. Personalet er blevet opgraderet til at arbejde mere målrettet med borgerindfyldelse, og bibliotekets indretning bliver gennemtænkt og rettet til. Alle i personalet har således været på kursus i Appreciative Inquiry, samt på temadage om unge og partnerskaber (Århus) og temadag om frivillige i biblioteket (Vejle). Der er desuden igangsat et arbejde omkring social kapital i afdelingen. Biblioteket er i gang med et oprydningsarbejde omkring institutioner og netværk, så kvaglund bibliotek får et tæt netværk, der kan bruges til at bygge op omkring Verdensbiblioteket. Samarbejdet med bydelprojekt 3i1 er intensiveret med henblik på et egentligt bofællesskab i et nybygget bydelshus, beliggende (mere centralt i Esbjerg Øst) på

Stengårdsvej. Pengene er bevilliget via Landsbyggefonden, og kun beboernes endelige beslutning afventes.”

Desuden blev der arbejdet ihærdigt med at øge medborgerindflydelsen, som beskrevet af projektlederen:

”Biblioteket arbejder med at skabe en ændring i omverdenens forståelse, både af Kvaglund bibliotek, og af biblioteker som sådan. Vi arbejder på at flytte kulturen fra en ’biblioteket gør noget for os’ til ’hvad kan vi gøre for hinanden i biblioteket’ – kultur. Foreløbig har vi droppet pige og drengeklub, og ladet de unge skabe hhv. en spilleklub og en filmklub for hinanden. Desuden har vi, også på brugernes eget initiativ, skabt en læsekreds for unge, kaldet ’Kulturgnaskerne’. Projekt Bydelsmødre, som løbes i gang for øjeblikket, er også en del af denne filosofi. Biblioteket har valgt at arbejde meget med sin identitet som bibliotek, simpelthen for at nedtone det fritidshjemspræg, stedet havde fået. Det har vi gjort i et tæt samarbejde med fritidsklubben, der gerne stiller med en mand. Resultatet er, at ganske mange unge nu bruger stedet som bibliotek, og efterhånden finder både de og vi ud af, at det har manglet. Mange, både unge og voksne, vil gerne tale med os om litteratur og anden kultur, og mange vil gerne have oplysninger, både om hvad der foregår lokalt, regionalt og globalt.

Medborgercentertanken kom til at præge dagligdagen:

”Der er skabt en dagligdag i Kvaglund bibliotek, hvor Verdensbiblioteket og medborgercenter aldrig er langt væk. Det er i tankerne, hvad enten vi taler med brugerne, andre aktører eller andre i organisationen. Vi har det med, når vi vælger materialer, når vi vælger kurser, når vi snakker med hinanden. Vi overvejer, hvordan vi indretter os, hvilke arrangementer, der er væsentlige, hvad der er godt at sige ja til. Vi taler meget om balancen mellem bibliotek og medborgercenter, om borgerindfyldelse, og om professionalismisme kontra frivillighed.

Vi har lyst til at invitere borgerne indenfor og give DEM lyst til at bruge deres hus. Vi vil facilitere de samtaler, der allerede finder sted og være med til at opbygge nye. Vi gør det hele tiden med de muligheder vi har nu. Vi er enige om, at Verdensbiblioteket, medborgerhuset, først og fremmest er et tankesæt. Men vi håber på et hus, der kan sætte en bedre ramme om det tankesæt.”

Workshop og Programmer i Verdensbiblioteksregi, intern og lokal forankring:

I forbindelse med den interne forankring af projektet afholdtes i samme periode (1. projekthalvår) en workshop for personalet omkring Verdensbiblioteket med deltagelse af bibliotekschefen og lokalbibliotekschefen. Her blev talt om drømme, visioner, barrierer og mange andre problematikker, og efterfølgende blev der arbejdet med ”programmer” i Verdensbiblioteksregi for følgende målgrupper: Familier, førskolebørn og ældre.

Desuden blev den lokale forankring øget gennem tættere samarbejde med foreninger eller nye samarbejdspartnere herunder: Bydelsprojekt 3i1,

Fritidsklubben Askelunden, Kvaglund Kirke, Sprogcenter Vest, Kvaglund skole, Bakkeskolen børnehaven ringgården og Dagplejen.

Og der blev afholdt møde med boligforeningen Ungdomsbo, landskabsarkitekter fra SLA og Kultur- og fritidschef Mads Stendorf om et konkret byggeprojekt, samt flere møder om bydelsplanlægning på Stengårdsvej.

Status efter projektåret:

Statusrapporten for forprojektet til Medborgercenter i Esbjerg Øst udarbejdet i maj, 2012, altså efter et år med projektstøtte, peger således på en række områder, hvor Kvaglund bibliotek er modnet forhold til at være et bærende element i et Medborgercenter. Projektlederen skriver:

”Det nuværende bibliotek i Kvaglund har ændret sig afgørende inden for det sidste år. Der er flere ansatte, flere åbningstimer, flere besøgende, og flere arrangementer. Mange af disse er båret af brugerne selv. Dreng og pigeclub er nedlagt til fordel for de unges egne, selvstændige klubber omkring film og spil. Desuden er der, på de unges initiativ, en kulturkreds (kaldet KulturGnaskerne), der læser, ser film, går i teater og snakker om det efterfølgende. De har desuden afholdt et forfatterarrangement i foråret.

Der er etableret åbent hus omkring IT, ældre-café og Rim og Remser for dagpleje/vuggestuebørn hver 14.dag. Der arbejdes på at etablere et samarbejde med sprogskolen LærDansk omkring en gruppe kvinder, der sandsynligvis skal ”Læse avisen sammen”.

Der er afholdt en række arrangementer, så mange som muligt båret af brugerne selv. Fx holdt en gruppe unge piger fastelavnsfest for børn i biblioteket, med selvstændig planlægning og udførelse. Der har været afholdt biblioteksorienteringer for LærDansk hold, Expat dinner, filmaftner, spilleevents, og meget andet.

Personalet har desuden været ude af huset til en række arrangementer (åbent hus hos LærDansk, Kvindeværket, familiehuset osv), hvor de har præsenteret medborgerhuset/biblioteket og dets muligheder.

Der er skabt en række frugtbare samarbejder med fritidsklub, boligforeninger, skoler, børnehaver og måske i sær med en række frivillige.

Bibliotekets indretning er ændret, så der er plads til aktiviteter, og materialerne har fået nye, mere passende placeringer.

Internt er der arbejdet med personalets tid, så bibliotekets vagtdækning nu forgår på en anden og mindre tidskrævende måde. Dette giver tid til at være mere i biblioteksrummet, være opsøgende og i dialog med brugerne.

Det samlede personale har desuden været på 2-dages kursus i Anerkendende Kommunikation, og denne tilgang til brugerne giver dagligt positiv dialog og udvider muligheden for at samarbejde med børn og unge, ligesom bibliotekets uro-problemer er minimeret."

Markant stigning i besøgstallet:

Kvantitativt og statistisk kan projektlederens overordnede status underbygges med besøgstallene for Kvaglund bibliotek som lyder:

2010: 39.043

2011: 45.942

En stigning på hele 17,6%

Hvis man sammenligner første halvår 2010, 2011 og 2012 fortsætter stigningen. 2011 er 13,6% større end 2010 og 2012 er 9,4% større end 2011.

Og rigtig pæn stigning i udlånstallet:

Mere overraskende er det, at også udlånstallet er steget med 3,4% fra 2010 til 2011. Overraskende fordi rigtig mange faktorer trækker i modsat retning såsom: Øget adgang til digitale services hjemmefra i stedet for fysiske hjemlån på biblioteket. Kraftig reduktion i efterspørgsel og udlån af musik-cd'er og DVD-film som følge af stor konkurrence fra kommercielle udbydere på nettet og flere borgere, som køber deres egne bøger, i en tid, hvor billige, populære bøger fra bestsellerlisterne er til salg stort set hvor som helst.

Partnerskaber/samarbejder:

Som et 3. kvantitativt element indgår også antallet og graden af partnerskaber. I forprojektet til Verdensbiblioteket har målet fra starten været at udbygge og skabe partnerskaber og samarbejder i lokalområdet og det må siges at være lykkedes. Samarbejdet med det boligsociale bydelsprojekt 3i1 er blevet endnu tættere. Bl.a. via faste møder (ca. hver 2. måned), hvorigennem vi er blevet mere bevidste om vore forskellige opgaver og kompetencer, så vi kan hjælpe borgerne ved at pege på og henvise til hinanden. Der samarbejdes også omkring arrangementer og omkring projektet "Lokal bistand til ofre for diskrimination". Et projekt igangsat af Institut for Menneskerettigheder, men med personalet i de lokale medborgercentre som praktisk udførende. Og som tidligere nævnt samarbejdes med bydelsprojektet og Boligforeningen Ungdomsbo om et egentligt Medborgercenter byggeprojekt.

Af øvrige samarbejder skal nævnes: Dagplejen, hvor der samarbejdes om bl.a. materialedepoter og arrangementet "Rim og remser for dagpleje/vuggestuebørn", Børneinstitutionerne i hele Esbjerg Øst omkring materialedepoter og "Bogstart" i boligområderne Stengårdsvej og Kvaglund. Kvaglund - og Bakkeskolen omkring biblioteksorientering, Fritidsklubben Askelunden omkring de unge i Kvaglund, Kvaglund Kirke bl.a. omkring ældre, Sprogskolen LærDansk omkring biblioteksorientering og "Læs avisen sammen".

Efter seneste statusrapport desuden samarbejde med Udsatterådet i Esbjerg omkring aktivering af utilpassede unge fra lokalområdet. (Ung pige i praktik hen over sommeren for at styrke hendes selvtillid og øge hendes sociale kompetencer).

Bydelsmødre-projektet sammen med oplysningsforbundet FOF og det boligsociale bydelsprojekt 3i1 måtte desværre lukkes ned kort efter starten, primært pga. nedskæringer i 3i1's økonomiske bevilling.

I stedet er biblioteket gået i samarbejde med FOF/sprogskolen og Den Internationale skole i Esbjerg om en ansøgning til Esbjerg Kommunes pulje til væksthjælp. Projektets titel er "Workinesbjerg" og projektet retter sig mod newcomers og spouses.

Konklusion:

Helt overordnet kan man konkludere, at arbejdet med at styrke biblioteksfunktionen i Esbjerg Øst gennem ressourcetilførsel og projektmodningsstøtte i medborgercenterregi har givet resultater og synlig forandring såvel internt som eksternt og projektleder Camillas Sejerøe's afsluttende kvalitative tilbagemelding lyder:

"Biblioteket har udviklet sig meget gennem det seneste år, og har nu væsentlig flere kontakter og væsentligt flere arrangementer. Biblioteket regnes for en god og aktiv samarbejdspartner, og er blevet én man ringer til for at løse udfordringer i fællesskab. Dette gælder både institutioner, foreninger og brugere."

"Biblioteket er nu gennem forprojektet, og der er skabt en kultur og en viden i personale og brugere, der gør det muligt at flytte til nye rammer og her, også fysisk, at skabe verdensbiblioteket"

Personalet er meget bevidst omkring forandringen og skriver til evalueringen:

"Vi står overfor en større opgave, som lyder på at fortsætte projektet og fastholde kontakten med vores samarbejdspartnere i denne periode uden fast leder"

Og tilføjer:

“Verdensbiblioteket er blevet et sted hvor mennesker mødes og oplever positive kulturmøder i et område der ofte får negativ opmærksomhed i såvel medier som den lokale omtale.

De unge (mellem 13-17år) fylder stadig meget på Verdensbibliotek, men deres rolle er gået fra at være brugere af en service til at være aktive medejere af biblioteket. De støtter op omkring tilrettelæggelse og afholdelse af arrangementer og hjælper i det daglige med at sikre en god stemning for alle brugere af biblioteket: Bl.a. ved at aktivere de yngre børn enten ved at hjælpe dem med computerne, oplæsningen eller kreative aktiviteter. De unge er vokset under dette ansvar og den anerkendelse de møder hos personalet, og dette samarbejdet er blevet en af verdensbiblioteket store styrker.”